

การพัฒนานวัตกรรมจัดการความรู้หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ กรณีศึกษาบ้านสายออ หมู่ 1 ตำบลสายออ อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา Development of Knowledge in Innovation for the Sufficiency Economy Model Case study Ban Sai Or, Village 1, Sai Or Subdistrict, Non Thai District, Nakhon Ratchasima Province

กนกพร ฉิมพลี^{1*} ตูลา คมกฤต มโนรัตน์² ทวี วัชรเกียรติศักดิ์³ จารุกิตต์ ไชยรอด⁴
Kanokporn Chimplee¹ Tula Khomkit Manorat² Tawee Watcharakietisak³ Jarukit Chairod⁴

Received: April 26, 2022

Revised: May 20, 2022

Accepted: June 16, 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการจัดการความรู้หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบเพื่อศึกษาเงื่อนไข/ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ และเพื่อพัฒนานวัตกรรมจัดการความรู้ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ เป็นการวิจัยโดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีการวิเคราะห์ข้อมูลตามระเบียบวิธีกรณีศึกษา

ผลการวิจัย พบว่า 1) การศึกษากระบวนการจัดการความรู้หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ มุ่งศึกษาในพื้นที่ หมู่ที่ 1 บ้านสายออ อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา ได้แก่ (1) ความพอประมาณ ผ่านกิจกรรมการส่งเสริมการปลูก ผักสวนครัวในระดับครัวเรือน (2) ความมีเหตุผลผ่านกิจกรรมการจัดเวทีประชาคมระดับหมู่บ้าน (3) การมีภูมิคุ้มกันที่ดี ผ่านกิจกรรมการส่งเสริมการทำบัญชีครัวเรือน (4) การสร้างองค์ความรู้ในชุมชน ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อการถ่ายทอด ภูมิปัญญาท้องถิ่นดั้งเดิมของชุมชน (5) การยึดหลักคุณธรรมในชุมชน ผ่านกิจกรรมส่งเสริมให้คนในชุมชน ลด ละ เลิก อบายมุข 2) เงื่อนไข/ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 2 ปัจจัย ได้แก่ (1) ปัจจัยภายในชุมชน ประกอบด้วยวัฒนธรรมของชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ระบบเศรษฐกิจของชุมชน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน และ (2) ปัจจัยภายนอกชุมชน ได้แก่ การส่งเสริมจากหน่วยงานภาครัฐ และ 3) การพัฒนานวัตกรรมจัดการความรู้ในรูปแบบของนวัตกรรมระดับกระบวนการด้านการจัดการความรู้ โดยมีการพัฒนา เป็นคู่มือนวัตกรรมกระบวนการจัดการความรู้หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ

คำสำคัญ: การพัฒนานวัตกรรม, การจัดการความรู้, เศรษฐกิจพอเพียง

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชาการพัฒนาสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชาการจัดการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

⁴ นักวิชาการศึกษา ศูนย์ศึกษาและพัฒนาโคราช มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

* Program in Social Development, Faculty of Humanities and Social Sciences, Nakhon Ratchasima Rajabhat University, Thailand

Corresponding author E-mail: Kanokporn.c@nrnu.ac.th

Abstract

The purpose of this research was to study the process of knowledge management of model sufficiency economy villages, to study conditions/factors affecting the success of model sufficiency economy villages, and to develop innovations in knowledge management of model sufficiency economy villages. This study is a research using a qualitative research methodology. The data were analyzed according to the case study methodology.

The results of the research showed that: 1) a study of the knowledge management process of a model village of sufficiency economy focused on the area of Village No. 1, Ban Sai Or, Non Thai District, Nakhon Ratchasima Province consisted (1) moderation through activities to promote vegetable gardening at the household level; (2) rationality through community stage activities at the village level; (3) having good immunity through activities to promote household accounting; (4) to create a body of knowledge in the community through learning activities for the transmission of traditional local wisdom of the community; and (5) Adhering to moral principles in the community through activities to encourage people in the community to reduce, stop, and quit gambling. 2) Conditions/factors affecting the success of the model sufficiency economy village can be divided into 2 factors: (1) factors within the community such as the culture of the community, local wisdom, community leaders, community economic system, natural resources, and the environment of the community, (2) external factors such as the promotion of government agencies, and 3) the development of knowledge management innovations in the form of process-level innovations in knowledge management through an innovative manual development on the knowledge management process of the Sufficiency Economy village model.

Keywords: Innovation Development, Knowledge Management, Sufficiency Economy

บทนำ

“เศรษฐกิจพอเพียงเป็นเสมือนรากฐานของชีวิต รากฐานความมั่นคงของแผ่นดิน เปรียบเสมือนเสาเข็มที่ถูกตอกรองรับบ้านเรือนตัวอาคารไว้นั่นเอง สิ่งก่อสร้างจะมั่นคงได้ก็อยู่ที่เสาเข็ม แต่คนส่วนมากมองไม่เห็นเสาเข็มและลืมเสาเข็มเสียด้วยซ้ำไป” (พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จากวารสารชัยพัฒนาประจำเดือนสิงหาคม 2542)

เศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy) เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตและปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศ ให้ดำเนินในทางสายกลาง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชดำรัสแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอด นานกว่า 25 ปี เพื่อเป็นแนวทางการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของประเทศไทยให้สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน ในกระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติตนได้ในทุกระดับ โดยเน้นการปฏิบัติบนทางสายกลาง ในการดำเนินชีวิตเศรษฐกิจพอเพียงไม่ใช่เพียงการ ประหยัด แต่เป็นการดำเนินชีวิตอย่างชาญฉลาดและสามารถอยู่ได้ แม้ในสภาพที่มีการแข่งขันของโลกยุคโลกาภิวัตน์ โดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลาและเป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลง

อยู่ตลอดเวลา มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัยและวิกฤติ เพื่อความมั่นคงและความยั่งยืนของการพัฒนา (ตฤตย์ นพคุณ, 2548)

กรมการพัฒนาชุมชน เป็นหน่วยงานในกระทรวงมหาดไทย มีภารกิจเกี่ยวกับการส่งเสริมความรู้และการมีส่วนร่วมของประชาชน ส่งเสริมและพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก ให้มีความมั่นคงและมีความเสถียรภาพ โดยสนับสนุนการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ การจัดการความรู้ การอาชีพ การออมและการบริหารจัดการเงินทุนของชุมชนเพื่อส่งเสริมขีดความสามารถของชุมชน ผู้นำชุมชน องค์การชุมชนและเครือข่ายองค์การชุมชน บริหารจัดการให้ชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืน กระทรวงมหาดไทยจึงไว้วางใจมอบหมายให้กรมการพัฒนาชุมชน เป็นหน่วยงานหลักในการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อใช้ในการส่งเสริมให้ประชาชนได้นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ใน ชีวิตประจำวันโดยเริ่มต้นจากกิจกรรมภายในหมู่บ้าน ตามเกณฑ์พัฒนา 6 ด้าน 12 ตัวชี้วัด (กรมการพัฒนาชุมชน, 2554 น. 21 - 22) เป็นพื้นฐานของชุมชน ต่อมาได้รับรูปแบบการพัฒนาที่ดำเนินการพร้อมกันทั้งหมดทุกหมู่บ้าน มาดำเนินการโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ในหมู่บ้านที่มีความพร้อมสูง เพื่อเป็นโรงเรียน เป็นครูเป็นตัวอย่าง เป็นพี่เลี้ยงให้กับหมู่บ้านอื่น ๆ เป้าหมายในการพัฒนาหมู่บ้าน และจัดกระบวนการพัฒนาหมู่บ้านตามแนวทางปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง เป็น 3 ระดับ คือ หมู่บ้านพัฒนาระดับพออยู่ พอกิน หมู่บ้านพัฒนาระดับ อยู่ดี กินดี และหมู่บ้านพัฒนาระดับมั่งมี ศรีสุข ใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมและ และน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ไปปรับใช้เพื่อการดำเนินชีวิต

ทั้งนี้ในการขยายผลแนวทางและวิธีการดำเนินของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้เกิดการขยายผลดังกล่าว คือ “การจัดการความรู้” (Knowledge Management) หมายถึง การได้มาซึ่งความรู้ที่ถูกต้องและเหมาะสมเพื่อบุคคลที่เหมาะสม ณ เวลาที่ถูกต้องและช่วยให้บุคคลได้แลกเปลี่ยนข้อมูลสารสนเทศร่วมกันในการปฏิบัติงาน โดยมุ่งมั่นที่จะปรับปรุงการดำเนินงานขององค์การ Davenport and Prusak (1998) กล่าวว่า การได้มาซึ่งความรู้ที่ถูกต้องนั้นต้องมีการนำมาจัดการอย่างเป็นระบบ พร้อมนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินงาน โดยมีหลักการที่สำคัญในการเปลี่ยนแปลงความรู้ที่อยู่ในตัวบุคคล (Tacit Knowledge) ให้มีสภาพกลายเป็นความรู้ที่ปรากฏชัดเจน (Explicit Knowledge) นอกจากนี้การพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบควรมีการพัฒนาภายใต้สังคมฐานความรู้ (Knowledge-based Society) ที่มีความพร้อมในการสร้างสรรค์นวัตกรรมชุมชนในด้านต่าง ๆ ที่สามารถช่วยยกระดับความสามารถในการขับเคลื่อนหมู่บ้าน/ชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน (Davenport and Prusak, 1998)

บ้านสายออ หมู่ที่ 1 ตำบลสายออ อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา ได้รับการประเมินเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในด้าน “อยู่เย็น เป็นสุข” ดีเด่นระดับจังหวัดในปี 2563 บ้านสายออ มีจำนวนประชากรที่อาศัยในพื้นที่ทั้งในเขตเทศบาลและนอกเขตเทศบาล จำนวนทั้งหมด 496 คน แบ่งออกเป็นชาย 224 คน และหญิง 272 คน มีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 198 ครัวเรือน ประชาชนส่วนใหญ่ในหมู่บ้านประกอบอาชีพหลักรับจ้างทั่วไป รองลงมาคือ อาชีพเกษตรกรรม และมีอาชีพเสริมคือ ปลูกพืชผักสวนครัวตลอดจนประชาชนในพื้นที่มีรายได้เฉลี่ย 177,522 บาท/ครัวเรือน/ปี (ข้อมูล จปฐ. ปี 2563)

จากประเด็นที่มาและความสำคัญดังกล่าวข้างต้น เห็นได้ว่า การศึกษาด้านนวัตกรรมชุมชนที่เกี่ยวกับช่องทางการส่งเสริมให้เกิดการน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในพื้นที่ที่มีความสำคัญยิ่งในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนท้องถิ่นให้เกิดความยั่งยืน โดยมุ่งศึกษาในชุมชนต้นแบบ ผ่านการพัฒนากระบวนการจัดการความรู้ของชุมชนผ่านการคิดอย่างสร้างสรรค์ โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนที่สามารถถ่ายทอดให้กับหมู่บ้านอื่น ๆ ได้สามารถนำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาและขับเคลื่อนชุมชนของตนเองตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างเป็นรูปธรรมและเกิดผลของการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงในชุมชนได้อย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการจัดการความรู้หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ กรณีศึกษา บ้านสายออ หมู่ 1 ตำบลสายออ อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อศึกษาเงื่อนไข/ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ กรณีศึกษา บ้านสายออ หมู่ 1 ตำบลสายออ อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา
3. เพื่อพัฒนานวัตกรรมจัดการความรู้ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ กรณีศึกษา บ้านสายออ หมู่ 1 ตำบลสายออ อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา

ขอบเขตการวิจัย

1. ด้านเนื้อหา การศึกษา การพัฒนานวัตกรรมจัดการความรู้หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบจังหวัดนครราชสีมา มีการกำหนดเนื้อหาในการวิจัยที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์กับการวิจัย แบ่งออกเป็น 3 ประเด็นหลัก ดังนี้ 1) กระบวนการจัดการความรู้หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ โดยสามารถสรุปเป็น 5 ประเด็นหลัก ได้แก่ (1) การกำหนดความรู้ (2) การแสวงหาและยึดกุมความรู้ (3) การแลกเปลี่ยนความรู้ (4) การจัดเก็บความรู้ (5) การนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ 2) เงื่อนไข/ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ โดยมีการกำหนดประเด็นในการศึกษาเบื้องต้นจากการศึกษาวิจัยของ ญัฐนิชา สมฤทธิ์ (2555) ทั้งหมด 6 ประเด็น ได้แก่ (1) วัฒนธรรมชุมชน (2) ภูมิปัญญาท้องถิ่น (3) เศรษฐกิจชุมชน (4) ผู้นำชุมชน (5) ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และ (6) การสนับสนุนและส่งเสริมจากปัจจัยภายนอก ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน 3) การพัฒนานวัตกรรมจัดการความรู้ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ เป็นการพัฒนานวัตกรรมระดับกระบวนการ (Processing deliverable) ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการจัดการความรู้ที่สามารถนำมาใช้ในการพัฒนาหมู่บ้าน และแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

2. ด้านพื้นที่ หน่วยการวิเคราะห์ (Unit Of Analysis) เป็นระดับชุมชน/หมู่บ้าน คือ บ้านสายออ หมู่ที่ 1 ตำบลสายออ อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งได้รับการประกาศเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ที่ได้รับการประเมินเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง “อยู่เย็น เป็นสุข” ดีเด่นระดับจังหวัด ประจำปี 2563

3. สำหรับกลุ่มเป้าหมายในการวิจัย แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม

- 3.1 กลุ่มผู้บริหารชุมชน ได้แก่ คณะกรรมการบริหารหมู่บ้านสายออ หมู่ที่ 1 จำนวน 15 คน
- 3.2 กลุ่มผู้ปฏิบัติ ได้แก่ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน คณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และประธาน/หัวหน้าคุ้มหรือโซน และประชาชนในพื้นที่รวม ทั้งหมด 20 คน
- 3.3 กลุ่มผู้เชี่ยวชาญในการประเมินนวัตกรรมจัดการความรู้หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ได้แก่ นักพัฒนาชุมชนในพื้นที่ตำบลสายออ นักวิชาการผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการความรู้ ผู้บริหารระดับจังหวัดนครราชสีมา จำนวนทั้งหมด 5 ท่าน

4. ด้านระยะเวลา มีระยะเวลา 1 ปี (มีนาคม 2563 - กุมภาพันธ์ 2564)

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยโดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งมีวิธีการศึกษาเฉพาะกรณีหรือกรณีศึกษา (Case Study Approach) และเพื่อให้แนวทางในการดำเนินการศึกษาเป็นไปตามวัตถุประสงค์

ที่กำหนด ผู้ศึกษาได้กำหนดขั้นตอนในการศึกษาออกเป็น 7 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างกรอบแนวคิดในการศึกษา การรวบรวมข้อมูลด้านเอกสารวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา
นวัตกรรมระดับชุมชนการจัดการความรู้ หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ซึ่งในขั้นตอนนี้จะใช้วิธีการสำรวจเอกสารที่เกี่ยวข้องทั้งหมด เพื่อร่างเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างเครื่องมือในการศึกษา ได้แก่ 1) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In – dept Interview) 2) แบบ
บันทึกการสังเกต (Observation) 3) ประเด็นการสนทนากลุ่ม (Focus Group)
และ 4) แบบประเมินนวัตกรรมการจัดการความรู้

ขั้นตอนที่ 3 การเก็บรวบรวมข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูลมีการดำเนินการ โดยการทำหนังสือขอความอนุเคราะห์
ในการลงพื้นที่กับทางผู้นำชุมชน และแจ้งให้นักพัฒนาชุมชนประจำพื้นที่ได้รับทราบ โดยแนบบัตรผู้ประสงค์ในการศึกษาและ
เครื่องมือที่ใช้ใน

ขั้นตอนที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูล/สังเคราะห์ข้อมูล โดยใช้หลักการวิเคราะห์เชิงอุปนัย (Inductive Analyses) เกี่ยว
กับการค้นพบ รูปแบบ ประเด็น และหมวดหมู่ ในข้อมูลของการวิจัย ทำให้เกิดข้อค้นพบจากข้อมูลที่วิเคราะห์ ผ่านการจัด
กระทำระหว่างข้อมูลด้วยกัน เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลตามเครื่องมือที่กำหนด ได้มีการนำข้อมูลทั้งหมดมาจัดระบบข้อมูล ด้วย
การจำแนกและจัดข้อมูลเป็นหมวดหมู่ตามประเด็นที่ศึกษา

ขั้นตอนที่ 5 การพัฒนานวัตกรรมจัดการความรู้ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ
โดยการนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลและสังเคราะห์ข้อมูล มาดำเนินงานด้านการพัฒนานวัตกรรมจัดการความรู้ในลักษณะ
ของนวัตกรรมระดับกระบวนการ ด้านการจัดการความรู้ของชุมชนที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจ
พอเพียงต้นแบบ

ขั้นตอนที่ 6 การประเมินผลนวัตกรรมจัดการความรู้ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบการดำเนินการ
ประเมินผลนวัตกรรม เพื่อศึกษาการประเมินผลนวัตกรรมจัดการความรู้ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ โดย
กำหนดผู้ประเมินนวัตกรรมฯ ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย จำนวน 5 ท่าน ให้การให้คำแนะนำ และการปรับปรุงนวัตกรรม
จัดการความรู้ฯ ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ขั้นตอนที่ 7 การสรุปผลและการอภิปรายผลการศึกษา

สรุปผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัยเรื่อง “การพัฒนานวัตกรรมจัดการความรู้ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ
กรณีศึกษา บ้านสายออ หมู่ 1 ตำบลสายออ อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา” มีการกำหนดประเด็นการนำเสนอผล
การวิจัยที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ได้แก่ 1) ผลการศึกษากระบวนการจัดการความรู้หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ
2) ผลศึกษาเงื่อนไข/ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ 3) ผลการพัฒนานวัตกรรม
จัดการความรู้ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ มีรายละเอียดดังนี้

1. ผลการศึกษากระบวนการจัดการความรู้หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ

ผลการศึกษากระบวนการจัดการความรู้ จำนวน 5 ประเด็น ได้แก่ การกำหนดความรู้ การแสวงหาและยึด
กุมความรู้ การแลกเปลี่ยนความรู้ การจัดเก็บความรู้ และการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ เป็นการศึกษาตามแนวคิดหลัก
ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงผ่านกิจกรรมที่โดดเด่นของชุมชนจำนวน 5 กิจกรรม ได้แก่ 1) ความพอประมาณ ผ่านกิจกรรม
การส่งเสริมการปลูกผักสวนครัวในระดับครัวเรือน 2) ความมีเหตุผล ผ่านกิจกรรมการจัดเวทีประชาคมระดับหมู่บ้าน

3) การมีภูมิคุ้มกันที่ดี ผ่านกิจกรรมการส่งเสริมการทำบัญชีครัวเรือน 4) การสร้างองค์ความรู้ในชุมชน ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นดั้งเดิมของชุมชน 5) การยึดหลักคุณธรรมในชุมชน ผ่านกิจกรรมส่งเสริมให้คนในชุมชน ลด ละ เลิก อบายมุข มีรายละเอียดแต่ละกิจกรรมดังนี้

1) ความพอประมาณ ผ่านกิจกรรมการส่งเสริมการปลูกผักสวนครัวในระดับครัวเรือน

(1) การกำหนดความรู้ พบว่าประชาชนในพื้นที่บ้านสายออ ได้มีการถูกปลูกฝัง(การปลูกผักในครัวเรือน) จากบรรพบุรุษในการปลูกผักสวนครัวในบริเวณที่พักอาศัย เพื่อเป็นการประหยัดค่าใช้จ่าย ทั้งนี้ความรู้ชาวบ้านด้านการปลูกผักสวนครัวส่วนใหญ่เป็นความรู้ที่อยู่ในตัวบุคคล ได้รับการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษอยู่เป็นทุนเดิม

(2) การแสวงหาและยึดกุมความรู้ การแสวงหาความรู้ของประชาชนเกี่ยวกับการปลูกผักสวนครัวเป็นลักษณะของการผสมผสานการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง และมีหน่วยงานภาครัฐเข้ามาสนับสนุน ได้แก่ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลสายออ ผ่านกิจกรรมโครงการด้านการพัฒนาที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง เช่น โครงการน้อมนำแนวพระราชดำริของสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้ากรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี สู่แผนปฏิบัติการ 90 วัน ปลูกผักสวนครัวเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหาร เพื่อให้พี่น้องประชาชนลดรายจ่าย นอกจากนี้พื้นที่ในชุมชนบ้านสายออ ยังมีการพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้ตามหลักทฤษฎีใหม่จำนวน 40 ครัวเรือน โดยมีพ่อสุวิทย์ ชำนาญ เป็นปราชญ์ชาวบ้านด้านเกษตรทฤษฎีใหม่ มีการแสวงหาความรู้จากการลองผิดลองดูด้วยตนเอง

(3) การแลกเปลี่ยนความรู้ ส่วนใหญ่เป็นรูปแบบกระบวนการหรือกิจกรรมเป็นทางการ ซึ่งเป็นการแลกเปลี่ยนความรู้กับหน่วยงานภายนอก คนต่างถิ่นที่มาศึกษาเรียนรู้และมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นผ่านโครงการเสริมเกษตรทฤษฎีใหม่ มีการจัดกิจกรรมเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง” เยี่ยมยามบ้านเพื่อน” ให้กับผู้นำชุมชนและประชาชนในจังหวัด

(4) การจัดเก็บความรู้ มีการจัดเก็บความรู้ในลักษณะของการจดจำผ่านตัวบุคคล มีการถ่ายทอดให้กับสมาชิกในครัวเรือนเป็นหลัก และภาครัฐเข้ามาสนับสนุนเกี่ยวกับการปลูกผักสวนครัวรั้วกินได้ โดยมีการเข้ามาจัดเก็บความรู้โดยการบันทึกเป็นภาพเคลื่อนไหว ในโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี บ้านสายออ

(5) การนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ความรู้กิจกรรมการส่งเสริมการปลูกผักสวนครัวในระดับครัวเรือนไปประยุกต์ใช้ โดยการบูรณาการเข้ากับการดูแลสุขภาพของตนเอง โดยนิยมปลูกผักสวนครัวที่เป็นสมุนไพรไทย เช่น กะเพรา มะนาว มะกรูด ฯลฯ ที่เป็นพืชผักที่เป็นประโยชน์ต่อสุขภาพร่างกาย

2) ความมีเหตุผล ผ่านกิจกรรมการจัดเวทีประชาคมระดับหมู่บ้าน

(1) การกำหนดความรู้การกำหนดความรู้/การระบุความรู้ผ่านกิจกรรมการจัดเวทีประชาคมหมู่บ้านนั้น ผู้ที่มีบทบาทสำคัญคือ ผู้นำชุมชนหรือผู้ใหญ่บ้านที่มีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินงานจัดให้มีการประชุมชาวบ้าน และคณะกรรมการหมู่บ้านอย่างน้อยเดือนละหนึ่งครั้ง

(2) การแสวงหาและยึดกุมความรู้ เป็นลักษณะของการแสวงหาความรู้จากภายในเป็นหลักเกิดจากประสบการณ์ของผู้ใหญ่บ้านที่มีเคยทำงานในหน่วยงานภาครัฐ (องค์การบริหารส่วนตำบล) และมีการศึกษาต่อระดับปริญญาโท มีการนำความรู้ทางวิชาการบูรณาการกับประสบการณ์ในการทำงานในหน่วยงานดังกล่าว

(3) การแลกเปลี่ยนความรู้ เป็นกิจกรรมที่เน้นกระบวนการแลกเปลี่ยนความรู้ไว้อย่างชัดเจน เมื่อพิจารณาในมิติของความมีเหตุผลตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นกิจกรรมที่สร้างการมีส่วนร่วมในเรื่องของการ ร่วมวางแผน ร่วมคิด ร่วมปฏิบัติและร่วมประเมินผล ภายใต้การเรียนรู้ (Learning) ของสมาชิกในชุมชน

(4) การจัดเก็บความรู้ลักษณะของการจัดเก็บความรู้ผ่านการจดจำของบุคคล โดยเฉพาะคณะกรรมการ

หมู่บ้าน ที่มีได้รับการสร้างสมประสบการณ์ผ่านผู้ใหญ่บ้าน ในการจัดเวทีประชาคมหมู่บ้าน วิธีการพูด การสื่อสาร และเทคนิคที่สำคัญที่ชาวบ้านเห็นความสำคัญในการเข้าร่วมประชุมร่วมกัน

(5) การนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ การที่ชุมชนมีการนำองค์ความรู้จากการที่มีการจัดกิจกรรมเวทีประชาคมหมู่บ้านอย่างต่อเนื่อง ทำให้ชุมชนมีการวิเคราะห์ปัญหาร่วมกัน การประชุมการวางแผนในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นร่วมกัน เช่น การป้องกันตนเองจากสถานการณ์โควิด 19 การณรงค์การใช้สิทธิ์ใช้เสียงในการเลือกตั้งผู้นำท้องถิ่น เป็นต้น

3) การมีภูมิคุ้มกันที่ดี ผ่านกิจกรรมการส่งเสริมการทำบัญชีครัวเรือน

(1) การกำหนดความรู้สำหรับการกำหนดความรู้ขึ้นเกี่ยวกับการทำบัญชีครัวเรือน คือ ได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) ที่เข้ามาส่งเสริมและสนับสนุนให้เกษตรกรการทำบัญชีครัวเรือน

(2) การแสวงหาและยึดกุมความรู้ เป็นลักษณะของการแสวงหาความรู้ทั้งจากภายในและภายนอก โดยในช่วงแรกทางครัวเรือนที่ได้รับสมุดบัญชีครัวเรือนจะได้รับการอธิบายจากเจ้าหน้าที่ ธกส. แล้วก็นำมาทดลองเขียนกันเอง และมีลูกๆ ค่อยช่วยในการบวก ลบ ให้ถูกต้อง แต่ละบ้านส่วนใหญ่จะมีลูก หลานคอยช่วยอธิบายและทำความเข้าใจ

(3) การแลกเปลี่ยนความรู้ การแลกเปลี่ยนความรู้ในกิจกรรมนี้เป็นไปในลักษณะของการสอนให้กันและกัน โดยจะมีการแจ่งกันเพื่อทราบว่าครัวเรือนไหนมีการทำบัญชีครัวเรือนอย่างต่อเนื่อง แล้วครัวเรือนที่อยากจะเริ่มทำจะเข้าไปหากันเอง เพื่อให้สอนกันและกัน

(4) การจัดเก็บความรู้กิจกรรมการทำบัญชีครัวเรือนของชุมชนบ้านสายออ นั้นไม่ได้มีการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร แต่จะเป็นความรู้ผ่านตัวบุคคล และเล่มสมุดบัญชีตัวอย่างที่มีการบันทึกมาอย่างต่อเนื่อง

(5) การนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ ทำให้ชาวบ้านนำความรู้ไปใช้เพื่อภูมิคุ้มกันที่ดีของครัวเรือน มีการสนับสนุนให้ครอบครัวหรือครัวเรือนมีการออมเงิน เพื่อรองรับความจำเป็นฉุกเฉินหรือ อุบัติภัยต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกะทันหัน

4) การสร้างองค์ความรู้ในชุมชน ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นดั้งเดิมของชุมชน เช่น การทำขนมไทย การทำปลาต้มปลาตะเพียน เป็นต้น

(1) การกำหนดความรู้ ชุมชนบ้านสายออ ได้รับการพัฒนาด้านการส่งเสริมอาชีพมาอย่างต่อเนื่อง จากหน่วยงานต่าง ๆ ของภาครัฐ เช่น สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอโนนไทย ให้การเรียนรู้ด้านการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นได้มีการสนับสนุนมาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550 และมีส่งเสริมให้เกิดการรวมกลุ่มในการใช้ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการผลิตสินค้าประจำชุมชน เช่น ทองม้วนทรงเครื่อง ไข่เค็มบ้านสายออ และไม้กวาดทางมะพร้าว เป็นต้น ที่สามารถสร้างรายได้ให้กับครัวเรือนในชุมชนได้

(2) การแสวงหาและยึดกุมความรู้ การเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อการถ่ายทอดนั้นส่วนใหญ่เป็นการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยผู้นำชุมชนจะมีการเข้ามาอธิบายว่าละมามีคนเข้ามาศึกษาดูงานในชุมชนนั้น เราควรมีวิธีการพูด การสื่อสารอย่างไรให้ผู้ที่อยากได้ความรู้เข้าใจและสามารถนำความรู้ของกลับไปปรับใช้ได้

(3) การแลกเปลี่ยนความรู้ ส่วนใหญ่ของชุมชนจะเกิดจากการเรียนรู้ของบุคคล ในลักษณะของการพูดคุย ที่ไม่เป็นทางการ โดยการจับกลุ่มพูดคุยในช่วงเย็น หรือในร้านขายสินค้าในหมู่บ้าน เป็นต้น เนื่องจากความรู้ของแต่ละคนจะเป็นลักษณะเฉพาะเจาะจง

(4) การจัดเก็บความรู้ เป็นลักษณะของการเป็นองค์ความรู้เฉพาะบุคคลที่มีการจัดเก็บในตัวบุคคลมากกว่าการเป็นลายลักษณ์อักษร ดังนั้นการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นดั้งเดิมของชุมชนบ้านสายออ จะเป็นลักษณะของการสอนระหว่างบุคคล ไม่มีตำรา หรือหนังสือคู่มือ ที่มีการบันทึกเก็บไว้ การเรียนรู้ของบุคคลต้องเกิดจากการซักถาม การฝึกปฏิบัติ

และเรียนรู้ด้วยตนเอง

(5) การนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ การนำความรู้ที่มีการถ่ายทอดเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น การผลิตสินค้าประจำชุมชนส่วนใหญ่นั้น เมื่อได้มีการสอบถามไปยังหน่วยงานที่เคยเข้ามาศึกษาดูงาน กลุ่มที่เข้ามาดูงานในพื้นที่มีการนำความรู้ไปปรับใช้ในชุมชนบ้านตัวเอง

5) การยึดหลักคุณธรรมในชุมชน ผ่านกิจกรรมส่งเสริมให้คนในชุมชน ลด ละ เลิก อบายมุข

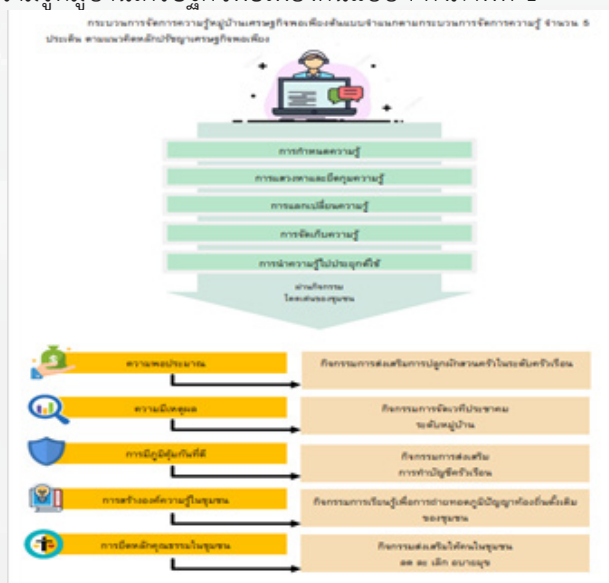
(1) การกำหนดความรู้ ผู้ที่บทบาทสำคัญมากที่สุด คือ ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งถือได้ว่าเป็นผู้นำชุมชนตัวอย่างที่เปรียบเสมือนพ่อบ้านหลักของชุมชน ในการผลักดันให้คนในชุมชนยึดหลักการปฏิบัติตามหลักของพระศาสนา (ศีล 5) ผ่านกิจกรรมการทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม

(2) การแสวงหาและยึดกุมความรู้ ส่วนใหญ่เกิดจากการเรียนรู้จากประสบการณ์ การดำเนินงานต่าง ๆ ภายในชุมชน ทั้งในส่วนตัวบุคคลหรือในภาพรวมของชุมชน โดยคนในชุมชนมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน แต่อย่างไรก็ตามผู้นำชุมชนได้มีการไปศึกษาหาความรู้จากภายนอกชุมชน

(3) การแลกเปลี่ยนความรู้ กระบวนการแลกเปลี่ยนความรู้ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ เช่น การแลกเปลี่ยนความรู้ที่เป็นทางการผ่านเวทีประชาคมหมู่บ้านที่มีการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็น สำหรับการแลกเปลี่ยนความรู้อย่างไม่เป็นทางการส่วนใหญ่จะผ่านกิจกรรมทางศาสนาในวัด การที่ผู้ใหญ่พาลูกหลาน เข้าวัด เพื่อฟังธรรม การฟังผู้ใหญ่บ้านในการอบรมให้ความรู้ การปฏิบัติตนที่ดี

(4) การจัดเก็บความรู้ มีการจัดทำข้อตกลง เป็นกฎ ระเบียบ หรือข้อบังคับที่ถือปฏิบัติ ร่วมกันเป็นลายลักษณ์อักษร (ประชาชนยอมรับ และถือปฏิบัติด้วยความเต็มใจ) และได้ติดไว้ ณ ศาลากลางหมู่บ้านเพื่อให้ชาวบ้านทุกคนรู้เ็นรับทราบและปฏิบัติตาม

(5) การนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ ทำให้คนในชุมชนมีจิตอาสามากขึ้น การร่วมแรงร่วมใจในการทำประโยชน์เพื่อส่วนร่วม โดยมีการประยุกต์ใช้ในระดับบุคคล ครุฑเรือน และชุมชน ซึ่งในระดับบุคคลนั้นทั้งผู้นำ ชาวบ้าน เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ ต่างมีการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ และการไม่ทำผิดศีลธรรมอันดี โดยสรุปกระบวนการจัดการความรู้หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบฯ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กระบวนการจัดการความรู้หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบฯ

2. ผลศึกษาเงื่อนไข/ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ

ผลการศึกษาเงื่อนไข/ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 2 ปัจจัย ได้แก่ 1) ปัจจัยภายในชุมชน ประกอบด้วย วัฒนธรรมของชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ระบบเศรษฐกิจของชุมชน ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมของชุมชน และ 2) ปัจจัยภายนอกชุมชน ได้แก่ การส่งเสริมจากหน่วยงานภาครัฐ สรุปได้ดังนี้

1) ปัจจัยภายใน ประกอบด้วย วัฒนธรรมของชุมชน ลักษณะที่สำคัญของมีรูปแบบ

แนวปฏิบัติที่สืบทอดกันมาเป็นเวลานาน และมีการส่งต่อการปฏิบัติไปยังลูกหลาน สำหรับชนบประเพณีประจำชุมชนได้มีการจัดขึ้นเป็นประจำทุกปี เช่น ประเพณีงานบุญเดือนสาม ประเพณีทอดกฐินวัดสายออ ประเพณีนมัสการรอยพระพุทธรูปบาทจำลอง วัดสายออ ประเพณีทอดผ้าป่าเพื่อการส่งเสริมให้เห็นถึงคุณค่าและความสำคัญของพระพุทธศาสนา ซึ่งมีผลต่อชุมชนบ้านสายออคือ สามารถหนุนเสริมให้คนในชุมชนมีแนวปฏิบัติที่ดีงาม โดยเฉพาะด้านการยึดหลักคุณธรรม การลด ละ เลิก อบายมุขและยึดหลักศีล 5 ในการดำเนินชีวิต อันเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีให้แก่ชุมชนได้อย่างยั่งยืน

(1) ปัจจัยด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น มีการนำองค์ความรู้ประจำท้องถิ่นมาพัฒนาเป็นอาชีพเสริมเพื่อสร้างรายได้ โดยในปัจจุบันชุมชนบ้านสายอ้อมีปราชญ์ชุมชนจำนวน 13 ท่านที่มีความรู้สำคัญของชุมชน เช่น คุณยายแห้ว ปราชญ์ชุมชนด้านขนมไทยโบราณ ที่มีการถ่ายทอดสูตรให้ลูกหลานประกอบอาชีพในปัจจุบัน ผลต่อชุมชน คือสามารถส่งเสริมด้านองค์ความรู้ของชุมชนเพื่อให้คนในชุมชนเห็นความสำคัญในการพัฒนาองค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง

(2) ปัจจัยด้านระบบเศรษฐกิจชุมชน ลักษณะที่สำคัญคือ การจัดกลุ่มต่าง ๆ ในการพัฒนาชุมชนในหลายด้าน ทั้งในการสร้างรายได้ และด้านสังคมคือการรวมกลุ่มด้านอาชีพ เช่น กลุ่มอาชีพถักพรมเช็ดเท้าและเปเล ซึ่งมีผลต่อชุมชนในการสนับสนุนการสร้างรายได้ที่หลากหลายภายในชุมชนให้แก่คนในชุมชนครอบคลุมทุกกลุ่ม ทุกช่วงวัย อันเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีให้แก่ชุมชน โดยมีการพึ่งพิงปัจจัยภายนอกชุมชนให้น้อยที่สุด

(3) ปัจจัยด้านผู้นำชุมชนผู้นำชุมชนที่ดีควรมีบุคลิกลักษณะของความเป็นผู้นำในการประพฤติตนเป็นคนดีและมีคุณธรรมจริยธรรม การมีภาวะผู้นำปกครองตำบลหมู่บ้าน การปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ คือ ผู้ใหญ่บ้านสายอ้อม หมู่ 1 ชื่อ นายเพิ่มศักดิ์ ตะสนธิยะ ปัจจุบันอายุ 58 ปี ได้รับรางวัลผู้ใหญ่บ้านยอดเยี่ยม (แหบทองคำ) ประจำปี 2562

(4) ปัจจัยด้านทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมลักษณะที่สำคัญคือ สมาชิกในชุมชนให้ความสำคัญในการดูแลและอนุรักษ์สภาพแวดล้อมในพื้นที่ด้วยการร่วมแรงร่วมใจกันทำกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การทำความสะอาดบริเวณหมู่บ้านกลุ่มนาแปลงใหญ่รณรงค์การไกล่เกลี่ย ต่อข้อพิพาทเพื่อเป็นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางอากาศ ตลอดจนร่วมกันดูแลรักษาความสะอาดในชุมชน ซึ่งทำให้มีผลต่อชุมชนคือ ก่อให้เกิดการหนุนเสริมด้านโครงสร้างพื้นฐานของชุมชนให้มีความอุดมสมบูรณ์

2) ปัจจัยภายนอก ได้แก่ การส่งเสริมจากหน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอโนนไทย สังกัดกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย เข้ามาดำเนินงานเกี่ยวกับการจัดกระบวนการเรียนรู้ในชุมชนเพื่อค้นหาจุดเด่นของชุมชนเพื่อพัฒนาต่อยอดให้เกิดอาชีพและรายได้แก่สมาชิกในชุมชน และสำนักงานเกษตรอำเภอโนนไทย เข้ามาส่งเสริมให้เกษตรกรทำการเกษตรเน้นการพึ่งตนเองให้สามารถบริหารจัดการอาชีพการเกษตรได้อย่างเหมาะสม

3. การพัฒนา (ร่าง) นวัตกรรมการจัดการความรู้ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ

การพัฒนา (ร่าง) นวัตกรรมการจัดการความรู้ในรูปแบบของนวัตกรรมระดับกระบวนการด้านการจัดการความรู้ มีการสรุปเป็นนวัตกรรมกระบวนการจัดการความรู้ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ลักษณะของ E-BOOK (รายละเอียดของนวัตกรรมกระบวนการ) และเอกสารตัวเล่ม ที่มีการสรุปผลการวิจัยที่ผ่านการสังเคราะห์ในเบื้องต้นให้กับผู้เชี่ยวชาญ

จำนวน 5 ท่าน ผ่านการนัดหมายรายบุคคล และนำเอกสารพร้อมการส่งไฟล์อิเล็กทรอนิกส์ เพื่อขอความอนุเคราะห์การประเมินผลตามแบบฟอร์มการประเมินนวัตกรรมการจัดการความรู้ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ

4. การประเมินผลนวัตกรรมการจัดการความรู้ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ

คณะผู้วิจัยมีการนำข้อมูลในรูปแบบของ “E-BOOK” ให้แก่ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่านเพื่อประเมินนวัตกรรม (กระบวนการ) การจัดการความรู้ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ในรูปแบบนวัตกรรมกระบวนการจัดการความรู้หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ บ้านสายออ อำเภอโนนไทย โดยมีการพัฒนาเป็น “แบบฟอร์มการประเมินนวัตกรรมการจัดการความรู้ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ” แบ่งออกเป็น 4 หัวข้อหลัก ได้แก่ 1) ความเป็นนวัตกรรม 2) การออกแบบนวัตกรรม 3) คุณค่าของนวัตกรรม และ 4) จุดเด่นของนวัตกรรม โดยผลการประเมินภาพรวมอยู่ในระดับดี (คะแนนเฉลี่ย 31.2 คะแนน) ตลอดจนมีการปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ ได้แก่ 1) ไม่ควรมีตัวหนังสือในตัวสื่อนวัตกรรมมากเกินไป ควรเน้นการใช้ภาพประกอบให้เห็นถึงการปฏิบัติที่แท้จริง และ 2) ควรมีการจัดทำเป็นสื่อนวัตกรรมที่เป็นรูปเล่มเอกสารที่เป็นลายลักษณ์อักษร

5. ผลการพัฒนานวัตกรรมกระบวนการจัดการความรู้ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ

ผลการพัฒนานวัตกรรมการจัดการความรู้ในรูปแบบของนวัตกรรมระดับกระบวนการด้านการจัดการความรู้ ที่มาพัฒนาภายในการอธิบายด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย มีภาพกระบวนการประกอบการดำเนินงาน ซึ่งในมาพัฒนาใน “รูปแบบของ E-BOOK” (รายละเอียดของนวัตกรรมกระบวนการ) เพื่อง่ายต่อการเข้าถึง และเป็นสื่อที่สามารถจัดเก็บโดยไม่สูญหาย สามารถเผยแพร่ผ่านช่องทางต่าง ๆ ได้อย่างสะดวกและรวดเร็วมากขึ้น ตลอดจนการทำเป็นรูปเล่มเอกสารเพื่อส่งมอบให้กับ

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สำนักงานพัฒนาชุมชน จังหวัดนครราชสีมา เพื่อนำองค์ความรู้ไปปรับใช้ในการพัฒนาชุมชน ได้อย่างเป็นรูปธรรม ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 ตัวอย่างนวัตกรรมกระบวนการจัดการความรู้หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ กรณีศึกษา บ้านสายออ หมู่ 1 ตำบลสายออ อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา

การอภิปรายผล

1. ผลการศึกษาการพัฒนานวัตกรรมการจัดการความรู้หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ จังหวัดนครราชสีมา พบว่า การพัฒนานวัตกรรมการจัดการความรู้ในรูปแบบของนวัตกรรมการระดับกระบวนการจัดการความรู้โดยมีการพัฒนาเป็นคู่มือขั้นตอนการดำเนินการจัดการความรู้หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ประกอบไปด้วย กระบวนการจัดการความรู้ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบที่ประกอบด้วยกิจกรรมที่โดดเด่นของชุมชนบนฐานแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง 3 ห่วง 2 เงื่อนไข จำนวน 5 กิจกรรมย่อย และเงื่อนไข/ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงที่ประกอบไปด้วยปัจจัยภายในชุมชนและภายนอกชุมชน ได้แก่ 1) ปัจจัยภายในชุมชน ประกอบด้วย วัฒนธรรมของชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ระบบเศรษฐกิจของชุมชน ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมของชุมชน และ 2) ปัจจัยภายนอกชุมชน ได้แก่ การส่งเสริมจากหน่วยงานภาครัฐ สอดคล้องกับผลการศึกษาของพระครูจันทธรรมานุวัตร (มะลิ โคตรแสง) (2560) ศึกษาเรื่อง นวัตกรรมการจัดการความรู้บนพื้นฐานวิถีพุทธประเพณี เพื่อชุมชนที่เข้มแข็งและยั่งยืน พบว่า ผลจากการพัฒนานวัตกรรมการจัดการความรู้บนพื้นฐานวิถี พุทธประเพณีโดยใช้หลักธรรมกุลจิริฎฐิติธรรม 4 นั้น ชุมชนบ้านปากกล้วยใช้หลักหลักธรรม กุลจิริฎฐิติธรรม 4 ในการพัฒนาชุมชนเพื่อความเข้มแข็งและยั่งยืน โดยมีการขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนด้วยกระบวนการจัดการความรู้ 6 กระบวนการ ทำให้เกิดกิจกรรมการพัฒนาชุมชนตามหลักธรรม ได้แก่ กิจกรรมปลูกผักพระราชทาน กิจกรรมการเล่นดนตรีโปงลางกิจกรรมทอดธงประเพณี กิจกรรมซ่อมแซมโปงลาง กิจกรรมเข้าวัดฟังธรรมการปฏิบัติตนอยู่ในศีล 5 และการศึกษาวิจัยของ สิปปภาส วิจารณ์สุทธและบุญสม เกษะประดิษฐ์ (2561) ศึกษา นวัตกรรมจากรากหญ้าแนวเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา: กลุ่มเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านอีสานพบว่า 1) กระบวนการก่อตัวของแนวคิดและการพัฒนานวัตกรรมจากรากหญ้า ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของผู้นำปราชญ์ชาวบ้านภาคอีสานพบว่า เกิดขึ้นจากสาเหตุสำคัญ 4 ประการ ได้แก่ (1) เกิดวิกฤตทางด้านเศรษฐกิจ (2) เกิดวิกฤตทางความคิด (3) เกิดวิกฤตทางสิ่งแวดล้อม และ (4) เกิดวิกฤตทางสังคม

ดังนั้นการพัฒนานวัตกรรมการจัดการความรู้หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ จังหวัดนครราชสีมา เป็นการค้นพบเกี่ยวกับนวัตกรรมการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ที่มีการผสมผสานระหว่างแนวปฏิบัติดั้งเดิมและการพัฒนาแนวปฏิบัติขึ้นมาใหม่ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบัน ภายใต้ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกที่เกี่ยวข้อง ผสมกับการขับเคลื่อนของพลังชุมชนเป็นสำคัญ

2. ผลการศึกษากระบวนการจัดการความรู้หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบเป็นการศึกษากระบวนการจัดการความรู้หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ จำแนกตามกระบวนการจัดการความรู้ จำนวน 5 ประเด็น ได้แก่ การกำหนดความรู้ การแสวงหาและยึดกุมความรู้ การแลกเปลี่ยนความรู้ การจัดเก็บความรู้ และการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ สอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของณัฐนิชา สมฤทธิ์ (2555) ศึกษาเรื่อง การจัดการความรู้ชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงระดับประเทศ กรณีศึกษา ชุมชนบ้านดอกบัว หมู่ที่ 4 ตำบลบ้านตุน อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา พบว่า กระบวนการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติของชุมชนบ้านดอกบัวที่ประสบความสำเร็จจนได้รับเลือกให้เป็นชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงระดับประเทศได้นั้น สืบเนื่องมาจากความรู้ความเข้าใจในแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่ถูกต้อง และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้เหมาะสมกับบริบทชุมชน ตลอดจนสมาชิกชุมชนได้ให้ความสำคัญกับการนำไปปฏิบัติอย่างจริงจังและต่อเนื่อง โดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตในอดีตของสมาชิกในชุมชนที่มีความพอเพียงในระดับบุคคลหรือครอบครัวอันเป็นพื้นฐานสำคัญที่นำมาสู่ความพอเพียงในระดับชุมชน

3. ผลการศึกษาเงื่อนไข/ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ในครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 2 ปัจจัย ได้แก่ 1) ปัจจัยภายในชุมชน ประกอบด้วย วัฒนธรรมของชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ระบบเศรษฐกิจของ

ชุมชน ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมของชุมชน และ 2) ปัจจัยภายนอกชุมชน ได้แก่ การส่งเสริมจากหน่วยงานภาครัฐ สอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ ญัตติภาพร แสงสุวรรณ (2555) ได้ทำการศึกษาความสำเร็จในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่าเกิดจากการที่ประชาชนตระหนักและเน้นการพึ่งพาตนเอง การสร้างพลังชุมชน ผู้นำชุมชน องค์กรต่าง ๆ ภายในหมู่บ้าน พร้อมด้วยพลังของภาคีการพัฒนาพลังของครอบครัวพัฒนา ซึ่งเป็นกลไกในการสร้างความเข้มแข็งในชุมชนนั้น ๆ มีการนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดและคุ้มค่า

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

- 1) หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติ โดยมีการพัฒนาและขับเคลื่อนกิจกรรมในชุมชนอย่างต่อเนื่อง ภายใต้การกำกับ ติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน ตลอดจนการต่อยอดกิจกรรมด้านการจัดการความรู้ชุมชนของชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม
- 2) ชุมชนควรมีการจัดกิจกรรมการส่งเสริมและการสนับสนุนการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้เกี่ยวกับการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติ โดยเปิดโอกาสให้ผู้นำชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้องได้มีการร่วมกันแบ่งปันและถ่ายทอดองค์ความรู้ซึ่งกันและกัน
- 3) ในการนำนวัตกรรมการจัดการความรู้หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในพื้นที่ชุมชนอื่นๆ นั้น จำเป็นต้องมีการนำกระบวนการ/แนวคิดไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับภูมิบทของชุมชน เพื่อให้การนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัตินั้น สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

- กรมการพัฒนาชุมชน. (2554). *คู่มือการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ*. กรุงเทพฯ : สำนักเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน กระทรวงมหาดไทย.
- ญัตติภาพร แสงสุวรรณ. (2555). *การจัดการความรู้ชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงระดับประเทศ กรณีศึกษา ชุมชนบ้านดอกบัว หมู่ที่ 4 ตำบลบ้านต๋อน อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา*. วิทยานิพนธ์ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ญัตติภาพร แสงสุวรรณ. (2555). *ความสำเร็จในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของหมู่บ้าน เศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดเชียงใหม่*. วิทยานิพนธ์ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. เชียงใหม่ :มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ตฤตย์ นพคุณ. (2548) . สัมภาษณ์พิเศษ “การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง” *วารสารเศรษฐกิจและสังคม*, 42(6). 41-47; เดือนพฤศจิกายน-ธันวาคม 2548).
- พระครูจันทธรรมานุวัตร (มะลิ โคตรแสง). (2560). *นวัตกรรมการจัดการความรู้บนพื้นฐานวิถีพุทธประเพณี เพื่อชุมชนที่เข้มแข็งและยั่งยืน*. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชานวัตกรรมเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
- สิปปภาส โรจนวสุธร และ บุญสม เกษะประดิษฐ์. (2561). “นวัตกรรมจากรากหญ้าแนวเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา: กลุ่มเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านอีสาน.” *วารสารการบริหารปกครอง (Governance Journal)*. 7(1) : 681-702.
- Davenport, Thomas H. and Lawrence Prusak. (1998). *Working Knowledge: How Organization Manage What They Know*. Cambridge, MA: Harvard Business School Press.